

GIAMBETTINO CIGNAROLI U BUJAMA

Radoslav TOMIĆ

dr., Regionalni zavod za zaštitu kulturnih spomenikov, 58000 Split, Poljudsko setalište 15, CRO
dr. sc., Istituto regionale per la tutela dei monumenti culturali, 58000 Spalato, Poljudsko setalište 15, CRO

IZVLEČEK

U tekstu se objavljuju dvije slike iz župne crkve u Bujama koje prikazuju sv. Servula i sv. Sebastijana. Obje se pripisuju slikaru Giambettinu Cignaroliju (1706-1770). Govori se o njegovoj ulozi u povijesti mletačkog slikarstva 18. stoljeća. Istodobno se piše i o mramornim kipovima istih svetaca koje je za bujsku crkvu 1735. godine izradio kipar Giovanni Marchiori.

Još nemamo točan uvid u barokno slikarstvo Istre: jedan mogući topografski katalog djela proširio bi spoznaje ne samo o kakvoći djela naručenih u Veneciji i majstorima istarskog podrijetla, već bi utvrdio receptivne mogućnosti sredine u nemirnim ratnim stoljećima¹.

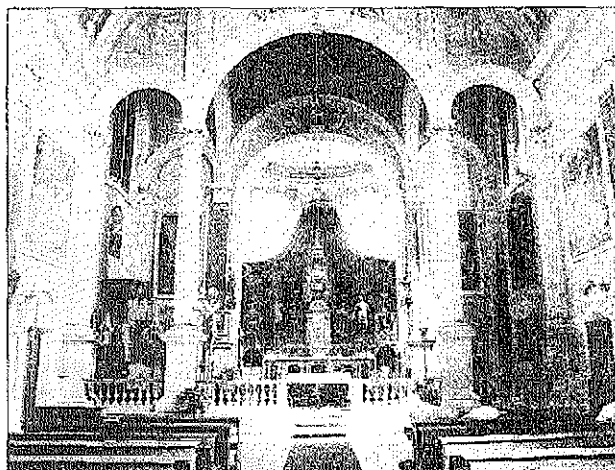
Ovom se prigodom analiziraju dvije slike s prikazima sv. Servula i sv. Sebastijana u crkvi sv. Servula u Bujama. U vezi s njima raspravlja se i o istoimenim mramornim kipovima na glavnom oltaru.

Crkva sv. Servula jedna je od najznačajnijih kasnobaroknih građevina 18. stoljeća na istarskom poluotoku, a podignuta je na mjestu starije, srednjovjekovne, između 1754. i 1784. godine po projektu piranskog graditelja G. Dongettija, čiji rad nastavlja A. Naiber iz Kopra².

Glavni oltar spada u tabernakul skupinu oltara, što znači, da je na sredini stipesa svetohranište, a na rubovima kipovi sv. Sebastijana i sv. Servula. Oba je izradio i na postamentima potpisao 1737. godine mletački kipar Giovanni Marchiori (OP: IOAN: MARCHIORI 1737)³. Prema tome kipovi su dio inventara starije, srušene crkve, a postavljeni su na oltar kojega podiže piranski oltarista Gasparo Albertini, prethodeći u

rješenju arhitekturi glavnog oltara u župnoj crkvi Velog Lošinja.

Ono što je u opremi bujske crkve posebno i posve rijetko ne samo u Istri, već i na hrvatskoj obali, udvostručavanje je prikaza sv. Sebastijana i sv. Servula, jer su i

Crkva sv. Servula u Bujama.

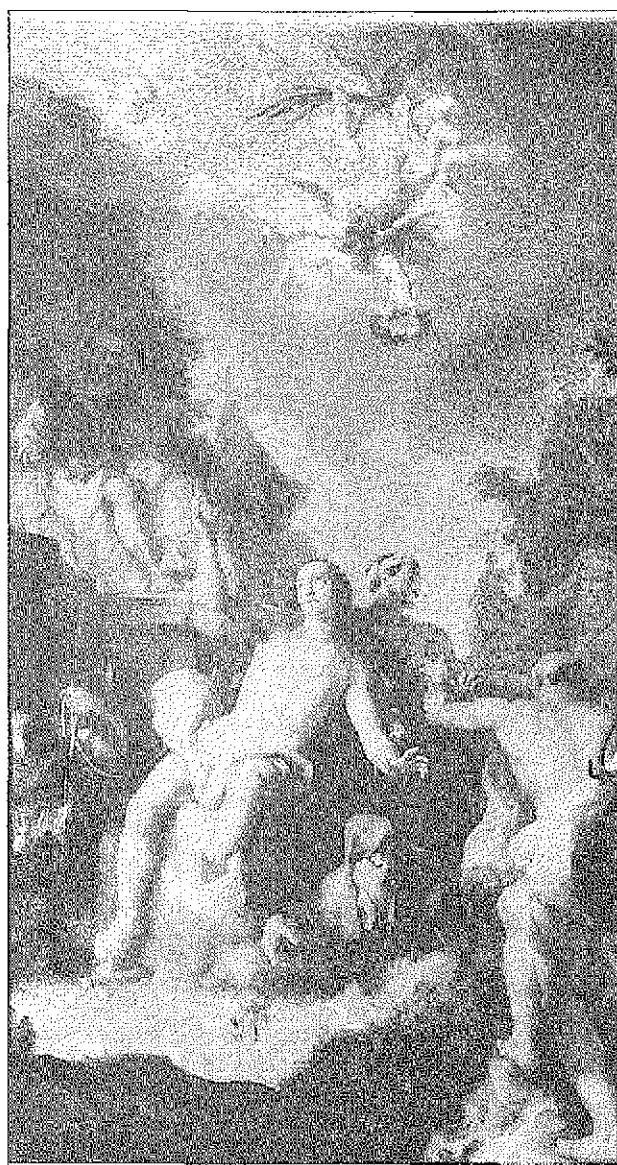
- 1 Još uvijek je najbolji i najiscrpniji Santangelov rad iz 1936. godine. Usp. A. Santangelo, *Inventario degli oggetti d'arte d'Italia*, Provincia di Pola, Roma 1935
- 2 V. Marković, *Crkva sv. servula u Bujama-izgradnja i arhitektura*, Peristil XXXIV, Zagreb 1991, 69-80.
- 3 C. Semenzato, *La scultura veneta del Seicento e del Settecento*, Venezia 1966, 133; A. Horvat-R. Matejčić-K. Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb 1982, 507-508.

Giambettino Cignaroli, sv. Servul (Buje).

na bočnim zidovima uz trijumfalni luk svetišta dvije slike s prikazima navedenih svetaca. Oba su sveca prikazana u krajoliku, ispred bregova s rijetkim raslinjem i otvorenim nebom. Sv. Servul u odjeći po rimskom ukusu ubija zmaja (zmiju) u okolici Trsta, prostoru njegova čudotvorna djelovanja. Njegov izduženi lik pokrenut je elegantno i rafinirano, i u tom smislu neadekvatno samom činu borbe s opasnom nemani. Uz strmu se hrid propinju dva muškarca bježeći od opasnosti, desno je skupina bjegunaca, a na horizontu događaj promatraju anđeli.

Sveti je Sebastijan prikazan u trenutku uhićenja po naredbi cara Dioklecijana, pri odlasku u arenu gdje će biti dotučen toljagama. Njegov se goli lik izvija u dija-

Giambettino Cignaroli, sv. Sebastian (Buje).

gonali upirući pogled prema nebu: skupina ga vojnika veže, a u dnu jedan zaognuti lik u patetičnoj pozi prekriva lice rukom. U vrhu sjedi rimski funkcionar promatrajući radnju, a s neba slijeće anđeo noseći u ruci cvjetni vijenac za sveca-mučenika.

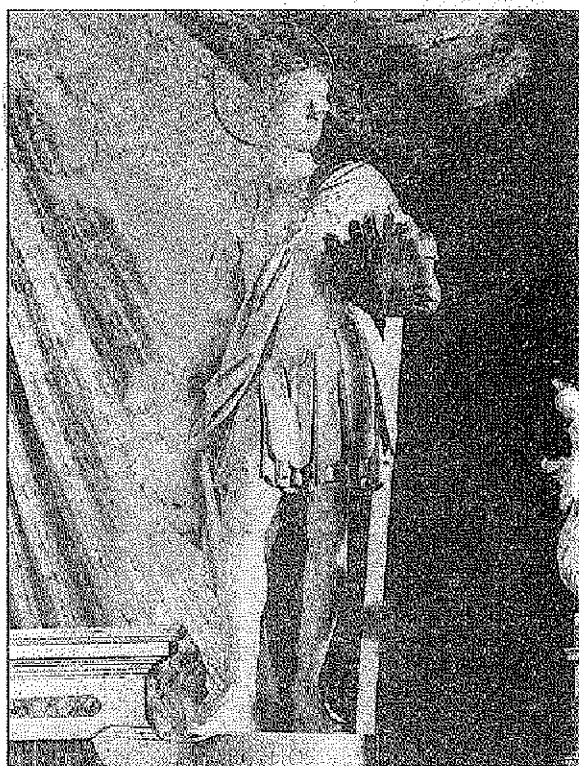
Obje su slike djelo istog umjetnika. Na temelju poredbene analize smatram da je to Giambettino Cignaroli (Verona, 1706-1770), predstavnik akademskih strujanja u slikarstvu Veneta 18. stoljeća. Naglašena je sličnost slike "Mučenje sv. Sebastijana" u Bujama i slike "Mučenje sv. Lovre" (Brescia, crkva sv. Lovre) iz 1757-1758. godine koja se interpretira kao remek-djelo umjetnikova zrelog razdoblja⁴. Ne samosličnost protagonista

4 F. R. Presenti, Due momenti dell'attività di G. B. Cignaroli, *Arte antica e moderna* 33, Bologna 1966, f. 28 a; E. Martini, *La pittura del Settecento veneto* Udine 1982, 470, f. 573.

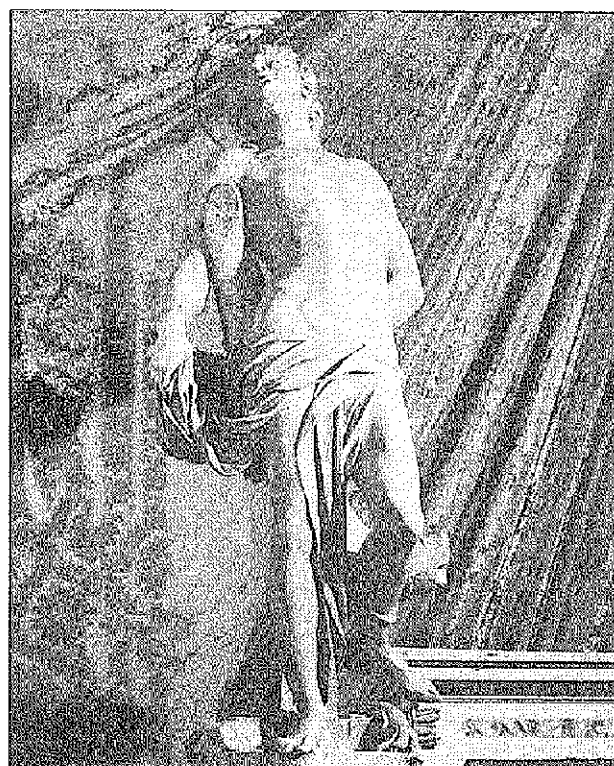
sv. Sebastijana i sv. Lovre, već istovjetno građena kompozicija te korištenje istih motiva (stube, anđeo koji nosi vijenac, fragmenti skupinom milosrđa" (Venezia, sv. Dominikom, sv. Barbarom i anđelom čuvarom"⁵. Uz to, Cignaroli će ponoviti lik letećega anđela na slikama u Brescii i Pisi⁶. Takvih primjera bit će još više u nedovoljno obrađenu katalogu Cignarolijevih djela⁷. Izvanredno obrazovan (Cignaroli je slikar, historičar, utemeljitelj Umjetničke akademije u rodnoj Veroni), on se nastavlja na klasicizirajuću liniju mletačkog baroknog slikarstva: već je njegov suvremenik i biograf I. Bevilacqua istaknuo, da je Cignaroli kao učenik Lodovica Dorignyja i Antonija Balestre od prvoga preuzeo "eleganciju, lakoću i precizan crtež, a od drugoga nedokučivu ljepotu i pastoznost majstorski nanošenih boja te

nježnost lica.⁸ Cignaroli se prvenstveno preko Balestre usmjerio prema akademizmu, prema mješavini rokoka i klasicizma, s izraženim melodramatskim naglaskom, što se interpretira kao nasljedovanje ne samo Marattine slikarske lekcije, već i ukupnog slikarskog inventara bolonjskog akademizma i rimskog klasicizma⁹.

Ne može se osporiti da se Cignaroli u prikazu slike Mučenje sv. Lovre u Brescii i Mučenje sv. Sebastijana u Bujama oslonio, u širem smislu, na Balestrinu veliku kompoziciju "Mučenje sv. Kuzme i Damijana" u padovanskoj crkvi sv. Justine¹⁰. Iako je Balestrina slika složenija, s nizom paralelnih radnji u različitim planovima, ideja da se u sredinu postavi svetac mučenik, s promatračima uzdignutim na stubama, zajednička je za oba umjetnika. Kao jedinstveni postupak prepoznaje se

Giovanni Marchiori, sv. Servul (Buje).

Giovanni Marchiori, sv. Sebastian (Buje).

- 5 Za sliku u Veneciji usp. E. Martini, n. dj., f. 575. Za sliku u Pradu usp. K. Garas, *Les oeuvres de Giambettino Cignaroli et de Pietro Rotari en Hongrie*, Bulletin du Musée Hongrois des beaux-arts 39, Budapest 1972, 87, f. 72. Za madridsku palu postoji i replika nešto manjih dimenzija. Usp. *Notable Works of Art now on the Market*, Supplement to *The Burlington Magazine*, June 1970, f. XLIV.6 S. Pinto, *Venezia nell'età di Canova: la mostra e alcune divagazioni*, *Arte veneta* XXXIII, Venezia 1979, f. 1.
- 6 S. Pinto, *Venezia nell'età di Canova: la mostra e alcune divagazioni*, *Arte veneta* XXXIII, Venezia 1979, f.1.
- 7 S. Zatti, *I pittori bergamaschi, il Settecento II*, Bergamo 1978, 522-540 s bibliografijom. Nakon toga usp. S. J. Warma, *Giambettino Cignaroli, Francesco Algarotti, and two paintings for the King of Poland*, *Arte veneta* XLIII, Venezia 1991, 105-107; ista, *Cignaroli's unexpected accomodation to Michelangelo and an unusual St Teresa and St John*, *Mitteilungen des Kunsthistorischen Institutes in Florenz* XXXVII, Firenze 1993, 146-150.
- 8 I. Bevilacqua, *Memorie della vita di Giambettino Cignaroli eccelente pittore veronese*, Verona, 1771. Cit. prema S. Zatti, n. dj., 522.
- 9 K. Garas, N. dj. (5), 88. F. D'Arcais, *Antonio Balestra, u Maestri della pittura veronese*, a cura di P. Brugnoli, Verona 1974, 359.
- 10 L. Ghio-E. Baccheschi, *Antonio Balestra*, Bergamo 1989, 161, 260.

prostrano nebo i široko zamišljeni rajolik u kojeg je uklopljena arhitektura. Ta se arhitektonska ambijentalizacija tumačila kao rezultat utjecaja Paola Veronesea od kojega će učiti svi mletački slikari nakon Sebastiana Riccija. Cignarolijeve slike nisu pridodati svjetli kolorit, kojemu je izvorište, ponovo, Paolo Veronese, i način oblikovanja likova na kojem se prožima mekoća tijela i nježnost zaobljenih fizionomija. Već je uočeno da se Cignarolijevi mladenački muški sveci izražavaju nevinim, ponešto androginih izgledom¹¹.

Pri pokušaju da definira Cignarolijev stilski izraz F. R. Pezenti je isticao svjetlo što pada odozgo na mase koje ne gube plastičku čvrstoću utopljene u jedva uočljive polusjene; forme su izdužene pretačući se jedna u drugu; potez kistom nije nikada mlohav, što naglašava formalnu čvrstoću¹².

Ostaje otvoreno kada je Cignaroli naslikao dvije slike u Bujama. Da li u vrijeme njegova mletačkog boravka između 1735. i 1738/39. godine, kada su naručeni i mramorni kipovi kod Giovannija Marchiorija, ili tek pred kraj života, krajem sedmog desetljeća, kada se završava prezbiterij, kor i sakristija crkve sv. Servula. Iako razmišljam o kasnijem nastanku slika, što bi moglo objasniti i udvostručenje prikaza svetaca u istoj crkvi, naknadna arhivska istraživanja (zapisi vizitatora npr.) možda doprinesu, da se djela kronološki posve precizno smjeste u Cignarolijev djelomično obraden opus¹³.

Giambettino Cignaroli, Mučenje Sv. Lovre, Brescia, crkva Sv. Lovre.

RIASSUNTO

Il testo analizza due opere provenienti dalla chiesa parrocchiale di Buie e nelle quali sono effigiati San Servolo e San Sebastiano. Entrambe sono attribuite al pittore Giambettino Cignaroli (1706-1770). Viene illustrato il suo ruolo nella pittura veneziana del Settecento. Il contributo tratta pure le statue marmoree dei due santi, eseguite nel 1735 per la chiesa di Buie dallo scultore Giovanni Marchiori.

11 S. J. Warma, Cignaroli's unexpected accomodation to Michelangelo and an unusual St. Teresa and St. John, *Mitteilungen des Kunsthistorischen Institut in Florenz* XXXVII, Firenze 1993, 148.

12 F. R. Pezenti, Due momenti dell'attività di G. B. Cignaroli, *Arte antica e moderna* 33, Bologna 1966, 82-88.

13 Usp. i sljedeća djela o slikaru: F. R. Pezenti, *Appunti per Giambettino Cignaroli*, *Arte antica e moderna* 12, Bologna 1960, 418-424; isti, *L'arte a Parma dei Farnese ai Borbone*, Parma 1979, 80-83, f. 53-56.